

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Радченко Юлії Сергіївни

«Принципи формування предметно просторового середовища центрів реабілітації жертв військових конфліктів»,

подану на здобуття наукового ступеню доктора філософії

за спеціальністю 022–Дизайн

Ретельний аналіз дисертаційного дослідження РАДЧЕНКО Юлії Сергіївни на тему «Принципи формування предметно просторового середовища центрів реабілітації жертв військових конфліктів», а також вивчення наукових публікацій, дозволяє комплексно оцінити цю працю. На основі опрацьованого матеріалу сформовано висновки щодо актуальності порушеної проблематики, рівня обґрунтованості та вірогідності наукових положень, інноваційності результатів та їхньої практичної значущості. Також оцінено змістовну повноту тексту, його відповідність чинним нормативним критеріям, успішність вирішення поставлених завдань та рівень володіння здобувачем сучасною дослідницькою методологією.

Актуальність теми дисертації.

Актуальність дисертаційного дослідження Ю.С. Радченко не викликає сумнівів. Військові конфлікти формують одну з найскладніших гуманітарних проблем сучасності, а для України ця проблема набула особливої гостроти внаслідок військової агресії, що триває з 2014 року, та повномасштабного вторгнення 2022 року. Значна кількість людей потребує тривалої реабілітації, що зумовлює гостру необхідність розвитку в Україні сучасної реабілітаційної інфраструктури. Авторка слушно наголошує, що простір реабілітаційного центру не може розглядатися лише як функціональна оболонка для надання медичних послуг, а є складною просторовою системою.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами.

Дисертаційна робота РАДЧЕНКО Юлії Сергіївни виконана в межах науково-дослідних програм, планів та тематичних напрямів, що реалізуються на кафедрі дизайну Київського національного університету будівництва і архітектури за темою «Теорія, методологія і технології дизайну. Синтез мистецтв в предметно-просторовому середовищі» (державний реєстраційний № 0121U113087 від 2021 р.), що передбачає дослідження теоретичних, методологічних та практичних засад дизайн-проектування предметно-просторового середовища, розроблення сучасних підходів до організації та гуманізації інтер'єрного простору, інтеграцію художньо-композиційних, функціональних та ергономічних рішень, а також формування науково обґрунтованих принципів створення об'єктів дизайну різного функціонального призначення.

Робота повністю узгоджується з актуальними напрямами державної політики України у сфері охорони здоров'я, реабілітації, соціальної адаптації ветеранів, розвитку доступного середовища, безбар'єрності та цивільного захисту. Дослідження спирається на українські законодавчі акти, державні будівельні норми (ДБН), стандарти, документи МОЗ та Мінсоцполітики України, а також міжнародні стандарти, що регламентують якість і безпеку внутрішнього середовища, доступність та процеси реабілітації.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності і новизни.

Наукові положення ґрунтуються на використанні комплексного методологічного апарату. Здобувачка застосувала обґрунтовану систему методів, що охоплює два взаємопов'язані рівні наукового пізнання – теоретичний та емпіричний. Теоретичний блок побудовано на використанні історико-генетичного, порівняльного, типологічного, системного, нормативно-аналітичного, ергономічного методів, а також методу функціонально-просторового моделювання і синтезу. Емпірична база

сформована завдяки натурним обстеженням, фотофіксації, графо-аналітичному аналізу, вивченню проєктної і візуальної документації та порівняльній оцінці вітчизняних і зарубіжних об'єктів. Авторка опрацювала значний масив літератури (201 джерело) та коректно зазначає, що використання ідей інших авторів має посилання на відповідне джерело.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що вперше в межах спеціальності 022 «Дизайн» обґрунтовано поняття предметно-просторового середовища таких центрів як цілісної системи фізичного, психоемоційного та соціального відновлення. Розроблено структурну модель та систему взаємопов'язаних моделей організації середовища. Наукові висновки спираються на опрацювання значного масиву фахової літератури, що налічує 201 найменування. Авторка провела детальний аналіз чинної української та зарубіжної нормативно-методичної бази, включаючи державні будівельні норми (ДБН), стандарти доступності (ДСТУ), документи у сфері охорони здоров'я та міжнародні рекомендації щодо інклюзивності.

Практичне значення підтверджується можливістю використання результатів у проєктуванні та модернізації центрів фізичної терапії, протезування та психологічної підтримки.

Оцінка структури і змісту дисертації. Структура дисертаційної роботи є логічною, послідовною та повністю відповідає поставленим меті й завданням дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінки, з яких 135 сторінок займає основний текст, 36 сторінок відведено під ілюстрації, а список використаних джерел налічує 201 найменування.

У *вступі* здобувачка ґрунтовно розкриває загальну характеристику наукової роботи. Чітко обґрунтовано актуальність теми дослідження, яка зумовлена необхідністю розвитку в Україні сучасної інфраструктури для відновлення осіб, що зазнали наслідків військових конфліктів. Визначено зв'язок із науковими програмами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Авторка належним чином окреслює межі дослідження, висвітлює наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У *першому розділі «Теоретичні і практичні засади проєктування реабілітаційних центрів для жертв військових конфліктів»* присвячено теоретико-аналітичному обґрунтуванню проблеми. Здобувачка детально досліджує історичні передумови становлення реабілітаційних закладів, простежуючи еволюцію від госпітальної моделі до людиноцентричного простору відновлення. Проведено глибокий аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду проєктування, а також розкрито сучасний стан нормативної бази. Окрім того, систематизовано зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на формування внутрішнього середовища будівель таких центрів.

У *другому розділі «Методи дослідження та закономірності формування предметно-просторового середовища реабілітаційних центрів для жертв військових конфліктів»* сформовано потужну методичну основу дослідження. Авторка визначає комплекс теоретичних та емпіричних методів, що дозволяють вивчати середовище як багаторівневу систему. Розроблено класифікацію інтер'єрних просторів та обладнання, згрупованих за функціональним призначенням, режимом користування та рівнем приватності. Найбільш вагомим здобутком розділу є обґрунтування системи принципів (людиноцентричність, безбар'єрність, сенсорна врівноваженість тощо) та взаємопов'язаних моделей організації предметно-просторового середовища.

Третій розділ «Методи і засоби дизайну предметно-просторового середовища реабілітаційних центрів для жертв військових конфліктів»

має виражений прикладний характер. Здобувачка пропонує авторську методику дизайн-проектування інтер'єрного середовища, яка передбачає послідовний алгоритм дій від передпроектного аналізу до художньо-композиційної організації простору. У розділі систематизовано функціонально-планувальні та художньо-композиційні засоби організації просторів, які впливають на рівень тривожності та здатність користувача взаємодіяти із середовищем. Також визначено сучасні тенденції переходу від лікарняно-медичної моделі до системи підтримувального повсякдення.

Загальні висновки логічно впливають із результатів дослідження та підтверджують виконання поставленого наукового завдання. Здобувачка резюмує теоретичні узагальнення щодо принципів, моделей, методики та засобів формування предметно-просторового середовища центрів реабілітації. Висновки чітко структуровані та відображають заявлену наукову новизну роботи.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Достовірність висунутих положень підтверджується їхньою широкою апробацією в науковому середовищі. Основні наукові результати повною мірою висвітлено у 3 статтях у фахових наукових виданнях України та 5 публікаціях у збірниках матеріалів конференцій. Обґрунтованість запропонованої методики та засобів організації простору доведена їхньою навчально-проектною апробацією в межах кваліфікаційних робіт студентів кафедри дизайну КНУБА (рівнів бакалавра та магістра). Практична спрямованість роботи підтверджена двома актами впровадження. Усі висновки логічно впливають із результатів поетапного дослідження, що повністю виключає їхню бездоказовість.

Здобувач має достатню кількість та належний рівень публікацій, що відповідають вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Зокрема, результати дисертаційного дослідження опубліковані у 8 наукових працях: фахових наукових виданнях України категорії «Б» – 3 статті; 5 тез доповідей наукових конференцій, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Дискусійні положення, зауваження та побажання.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаю за необхідне висловити низку зауважень академічного та дискусійного характеру:

1. Щодо коректності та достовірності джерел (уникнення вторинного цитування): Авторська база джерел є репрезентативною та достовірною, ознак академічного плагіату не виявлено. Однак, аналізуючи нормативну базу, зокрема міжнародні документи (ADA Standards, ISO 9999), авторка подекуди спирається на їхню загальну інтерпретацію. Доцільно було б навести більше прямих цитат із першоджерел архітектурно-проектної документації (оригінальних будівельних норм), а не посилалися на їх огляди у вторинній літературі, щоб уникнути будь-яких сумнівів щодо точності трактування термінів.

2. Здобувачка згадує стародавні культури Сходу, Єгипту, Індії, Китаю, Греції та Риму як такі, де зародилися ідеї лікувального простору. Проте цей історичний екскурс виглядає дещо відірваним від основного об'єкта дизайну. Перехід від середньовічних притулків безпосередньо до військових госпіталів XX століття міг би бути аргументований більш плавно, без надмірного заглиблення в античність, яка має слабкий зв'язок із сучасною військовою політравмою.

3. У роботі наведено приклади реабілітаційних центрів з Японії (National Rehabilitation Center), Китаю (United Family Medical Center) та Ізраїлю (Sheba Medical Center). Хоча географічні межі заявлені широко, авторка недостатньо глибоко аналізує соціокультурні бар'єри перенесення азійського чи близькосхідного просторового досвіду на територію України. Культурна відповідність є одним із заявлених принципів, але в тексті бракує

пояснення, які саме географічні чи ментальні особливості унеможливають пряме копіювання зарубіжних моделей в українські реалії.

Висловлені зауваження не знижують високої наукової та практичної цінності дослідження. Дисертація Ю.С. Радченко «Принципи формування предметно-просторового середовища центрів реабілітації жертв військових конфліктів» є самостійною, завершеною науковою працею, що вирішує важливе науково-прикладне завдання у сфері дизайну.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.

Дисертаційне дослідження «Принципи формування предметно-просторового середовища центрів реабілітації жертв військових конфліктів» є завершеною науковою працею, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Робота викладена доступною і технічно грамотною мовою, її оформлення відповідає вимогам МОН України (наказ № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій») та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», (постанова КМУ №44 від 12.01.2022), а її автор РАДЧЕНКО Юлія Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 Дизайн.

Офіційний опонент,

кандидат архітектури, доцент,
доцент кафедри дизайну та графіки
Національного університету
«Київський авіаційний інститут»

Л.Р. ГНАТЮК

Гнатюк Л.Р. за підписом.

В.О. начальник ВК та

Наталія Захарова